

Poglejmo si učitelja novince, ki se je 12 let šolal. On dobi 66 kron na mesec. Od teh dá za stanovanje 14 K, za hrano 40 K, skupaj 54 K, tedaj mu ostane za obleko, obuvanje na mesec 12 K; dekla, ki dobi tudi hrano in stanovanje prosto, dobi istotako na mesec 12 K, ki jih ima za obleko in obuvanje. Ali je kaj razločka med obema?! Dá, je; a samo ta, da si mora učitelj kupovati dražjo obleko, nabavljati si strokovnih knjig, časopisov ter se živeti stanu primerno. Kolikor črk, toliko ironije.

In poznejši avancement! Bogu bodi potoženo, ni dosti boljši kot kake služkinje, ki se je tekom let naučila bolje kuhati, kajti tudi ona se povspne toliko, da ima na dan po 60 vinarjev več kot učitelj, ki je služboval do vštete 12—14 leta. In petletnice?! Te nam zboljšajo vsakih 5 let plačo za 20 vinarčkov na dan, pa le tedaj — če smo bili pridni. Trgovski vajenec pa dobi, ko se je izučil koncem svojega 18. leta, vso oskrbo in še 40 K plače. To dá misliti! Vsak učiteljski abiturijent naj si pač dobro premisli, predno se posveti učiteljskemu stanu, zakaj lep je sicer ta stan — a nehvaležen posel.

Boljše je iti k finančni straži, ker država skrbi boljše za svoje ljudi. In celo, ko se narase finančnemu stražniku družina, ki jo je treba izšolati, tudi tedaj skrbi država zanjo, ker daje otrokom finančnih stražnikov ustanove in sicer, dokler so v lj. šoli po 100 K, v srednji šoli po 200 K in na visokih šolah po 400 K na leto. Učitelju očetu pa se reče, če potoži, da ima mnogo dece, da je to nepotrebno; v dokaz slučaj, da je neki funkcionar rekel nekemu učitelju-očetu z zbadljivim posmehom: „Warum erlauben Sie sich diesen theueren Sport?“

Kako smo pomilovali svojega součence, ki je izstopil iz I. letnika pripravnice, ker vsled slabega talenta ni zmagoval ter vstopil kot pisar in tudi dobil na mesec 60 K, tedaj 30 gld. In danes?! Danes lahko pomiluje on nas, da smo bili tako nespametni, da smo se šolali še 3 leta in potem študirali leto za letom, zakaj sedaj dobiva on po 2400 K, mi pa po 1200.

Ni se torej čuditi, da na Kranjskem vedno bolj primanjkuje učiteljev in jih bode še bolj primanjkovalo. Te dni je bilo brati, da se je tudi že na Štajerskem pojavilo to po-

sem pokopaval uzor za uzorom, a primerjal sem naše življenje z življenjem drugih stanov. Pa v nobenem stanu nisem našel toliko ljudij, ki bi se brezplačno trudili za svojega trpečnega bližnjega, za svoj narod ali za vesoljno človeštvo. Črevljar ni hotel popraviti črevljev siromaku, ako jih ni imel s čim plačati, voznik ni hotel peljati reveža, dokler ni videl tistih „belih seksarjev“, kmet ni zastoj preoral njive svojemu bolnemu sosedu, odvetnik se ni hotel pravdati, če ni čutil petic in še duhovnik ni hotel spremljati umrlega župljana na pokopališče, ko ni bilo nikogar, ki bi plačal. Slišal sem tudi o narodnih voditeljih, ki skličejo volilne shode le, če sem jim iz gotovega fonda odkaže primerna nagrada. — Vsakdo je skrbel, da je dobil za svoje delo kolikor mogoče mastno plačilo, da je potem tudi on lahko več plačal in več veljal v človeški družbi.

Le med nami učitelji najdejo se tovariši, ki delujejo v šoli in izven šole, kolikor jim dopuščajo telesne in duševne moči, brez ozira na svoj gmotni dobiček. Koliko vdov in sirot mora bitko plačevati to trudoljubivost, to „uzorno“ delovanje naših tovarišev, ki so se držali nekdanjega gesla „Ne samo, kar vleva mu stan, kar more, mož je storiti dolžan.“

manjkanje. Čuditi pa se je načinu, s katerim se hoče naše šolstvo povzdigniti.

Edino pretirane zahteve do učiteljstva ne bodo rešile našega šolstva, pač pa odvrnile marsikako izborna moč, da bode iskala kruha drugje, kjer ne bode tako kisel in grenak.

Ko se je šlo za povišanje plač uradništva in srednješolskih profesorjev, ni nikomur prišlo na um, pobijati izboljšanja, češ, saj si s postranskimi zasluzki tudi nekaj prislužijo. Kdaj se je pričakovalo, naj se kak sodnik ali glavvar peča z orglanjem in si tako izboljša eksistenco?!

Pripravljeni smo in sami priznamo, da je dobro, pečati se izven uradnih ur še s pripravo za pouk, četudi se od drugih uradnikov nikoli ne zahteva, naj tudi čas, kar ga jim ostane nad uradne ure, porabijo za svoj urad, vendar smo tudi mi ljudje, ki hočemo živeti.

Komur je razvoj našega šolstva res pri srcu, skrbi naj in zastavi vse svoje moči, da bode učiteljstvo primerno plačano — potem je mogoče, staviti do njega tudi povišane zahteve.

Ako zahtevamo od črevljarja, naj nam napravi bolje izdelane črevlje, bode takoj pripomnil, da nam pač rad ustreže, samo, da mu bodemo več plačali. In učitelj naj bi se z vsem zadovoljil! Ni malo ne!!! Zatorej tudi upamo, da ni resnična vest, ki kroži med učiteljstvom, da je nekdo opozoril dež. odbor, naj s povišanjem plač še malo počaka.

Prošnja kranjskega učiteljstva za izboljšanje gmotnega stanja, kojo je uložilo „Slovensko deželno učiteljsko društvo“ te dni na deželni zbor kranjski, bo šla do svojega mesta instančnim putem. Prvi jo dobi v roke mestni šolski svet ljubljanski, potem deželni šolski svet in naposled pa deželni odbor, ki jo bo izročil deželnemu zboru v rešitev. Merodajnim krogom bo dana lepa prilika, spremljati in podpirati to prošnjo ter pokazati, so li isti res istiniti prijatelji ljudskega učiteljstva in šolstva.

Šolo obsojajo.

V 13. številki „Učit. Tovariša“ je bil ponatisnjen članek iz „Slov. Lista“: Šolstvo na Kranjskem. Prav temu podoben članček je izšel v „Slovincu“ št. 220 l. l. Glasi se mej

Gotovo si opazil tudi Ti, moj Idejalist, izjemo, kojo dela naš stan v človeški družbi. Vsako delo je vredno svojega plačila, a mi opravimo preveč dela, za to ga ne morejo primerno nagraditi. Mi delamo preradovoljno in pretiho, za to nas plačujejo le z dobrohotnimi besedami in obljubami. Oprimo se tudi mi občno veljavnih načel in poskrbimo, da ne bomo več izjema v človeški družbi. Tirjajmo vselej in povsodi zboljšanje našega gmotnega stanja, zvišanje našega ugleda, pomnoženje naših pravic, kajti tudi mi veljamo le toliko, kolikor plačamo.

Vidiš, dragi moj Idejalist, ta je tista pot, na katero bi Te rad dobil. Zdi se mi, da si z jedno nogo že stal na njej, ko si spisal svoj podlistek. Če sem Ti s tem pismom potegnul še drugo naprej, dosegel sem svoj namen. Nadejam se namreč, da nam boš Ti krepak sobojevnik, ki bo vse svoje moči zastopil v svrhu, da ne bomo mi učitelji samo na papirju gospodje, ampak da bomo lahko tudi živeli kot gospodje. V to svrhu kličem Ti: „Bog te živi“ in „Na veselo svidenje na bojišču“! Tvoj

Realist.

drugim: „Gospodje liberalni učitelji, le pridno poučujte našo deco, da se bode v 6 letih vsaj brati naučila. Časih smo hodili par mesecev v šolo, pa smo znali čitati; sedaj najboljši za silo čitajo konci leta, mnogi pa več let hodijo v šolo, pa še ne znajo. Ex omnibus aliquid, ex toto nihil, je načelo nove šole. Nebroj formalnosti in pisarij — to je njeno jedro. Za vsakega otroka bi kmalu popisali celo skladovnico papirja. Faktičnih uspehov je pa v primeri s tem grozno malo. To je priznal naravnost neki okrajni šolski nadzornik, rekoč: Glavna stvar je, da so le knjige v redu.“

Tedaj klerikalci hočejo s takimi nasveti pomagati novi šoli! Kje pa zajemljejo ti šolski prijatelji vse te lamentacije, o tem molče častiti gospodje, ker vedó, da med tiste šole, kjer se morda poučuje res prepovršno; spada $\frac{9}{10}$ šol, iz dežele „Slomškarjev“. Gospodje tam okrog „Slovenca“ in „Slov. Lista“, ki se igrajo tako radi „katoliške učitelje“ in „katoliško ljudstvo“, ti gospodje naj svoje ostre in „grozne“ sodbe o šoli blagohotno opuste, ker je nevarno, da izgube kaj pristašev iz Slomškarije, ker ravno njih zadenejo te izstreljene pušice. Veliki večini učiteljstva, naj se potem iste imenuje „dimniške“ ali „prismojene novostrujarje“, to ne škoduje prav ničesar, recimo tako, kakor veter dobro zidani hiši. Mi vemo namreč, da dajejo ti ljudje dobre svete prav iz tistega nagiba, kakor volk kozi, ko je obetal ji boljšo pašo, seveda sebi pa pečenke. Sicer je pa prav dobro, da ti naši prijatelji večkrat pokašljajo proti šoli in učiteljstvu, jih vsaj lahko izpoznamo in ne pozabimo, od kod ne smemo pričakovati dobrih časov.

Toliko vedo govoriti o neuspehih šole, a vzroka pa ne povedo družega, kakor — nobenega.

Mi pa vemo, kje tiči ta velik vzrok, če že ne največji. Vsak učitelj pozna tiste ovire, ki branijo, da se vselej ne doseže tega, kar se želi. Po sedanjih določilih hodi otrok 6 let v šolo vsaki dan in 2 leti v ponavljalno šolo. Učitelj ima otroka na ta način 8 let pod svojim nadzorstvom in mu skuša dati dobro in koristno podlago za življenje. Toda, koliko je tistih otrok, ki se ravnaajo po dokončanih šolskih letih po naukih in nasvetih učiteljev?

Kdo pa je vzrok, da otroci ne obdrže, oziroma lahko-miselno pozabijo v šoli naučeno snov? Lahko rečemo, da učitelji ne, pač pa neki drug faktor. Odkar so začeli prihajati iz ljudskih šol taki elementi, ki samostojno mislijo in ne slušajo vselej gotovih ljudi, in to je ravno tudi sad nove šole, od takrat se je začelo zabavljati šoli in učiteljstvu. Ob vsaki priliki se podrgnejo neki privilegiranci ob šolo. In ker je ravno ta privilegirana kasta na mišljenje preprostega ljudstva odločujoč faktor, navzelo se je ljudstvo mržnje in sovraštva do šole. Tako je postalo čisto običajno, da se šoli zabavlja na prižnici, v gostilni in pri domači mizi. Otroci, ki vse to slišijo, gotovo ne dobe veselja do šole in učenja, nasprotno jim je to zoprno in uče se le, ker se morajo, in v šolo hodijo le, ker morajo. Potem, ko iz šole izostane tak šolo mrzeč otrok, skuša, da bi se otrešel vsega, kar mu je bila in dala šola.

Seveda, v prvi vrsti s cigareto v ustih ali kletvico v zobeh nastopi ob prvi mogoči priliki proti učitelju.

Slučaji so bili tudi, da z nožem in kamenjem. Stariši in drugi odraščeni ne posvare tacega mladeniča, pogosto dobi še pohvalo. Tak mladenič potem sploh ne prime nobene kujige več v roko, kako neki še pero, le tuintam prebere kaj iz „Domoljuba“, ki hujska proti vsem poštenim

ljudem. Sploh pa nima časa čitati, ker med tednom dela, v nedeljo pa s starejšimi fanti ali igra, ali žganje pije, ali se tepe, ali pa kako drugače čas pobija. Tako mu pritečejo leta, da gre k vojakom, ali pa na delo kam drugam. V vsem tem času nima učitelj niti za en miligram vpliva več nanj iz zgoraj povedanega vzroka, pač pa v tem času hodi k spraševanju in se vpiše v „Marijino družbo“.

Tako odgovarja pri izpraševanju iz katekizma, v „Marijini družbi“ moli, med tednom dela, v drugem prostem času pa uganja razne nekoristne stvari, seveda fantovanje ni izvzeto. Brati in pisati pa pozabi, ker mu ni še malo za to mar, da bi bilo to potrebno. Doma pravijo: Delaj in moli, pisanje in branje te ne bo redilo. Fant si misli: Oče že vedo, to že mora res biti. Zakaj pa oče pravi: Moli in delaj! Vemo namreč, kdo mu je sugeriral tako mišljenje. Mnogo pa imamo izgledov, ki kažejo, da sedanja šola dá dobro podlago, le zidati se mora še naprej. V takih hišah, ki ne poslušajo hujskarij proti šoli, temuč smatrajo šolsko izobrazbo za važen življenski moment, je vse drugače. Tam otroci skušajo dobiti koristnih knjig in pogosto bero ter tudi pišejo kaj.

Mi učitelji poznamo naše ljudstvo prav tako dobro, kakor naša duhovščina, zato pa ravno povdarjamo, da bi slednja lahko mnogo in v dobrem smislu vplivala na ljudstvo, da bi bilo za šolo in izobrazbo bolj vneto. Za posledico bi ljudstvo rajše pošljalo otroke v šolo, tudi bi rednejši bil šolski obisk in boljše napredovanje v šoli.

Vsega tega pa ona ne stori, temveč polaga važnost za občni blagor in napredek na ustanavljanje konsumnih društev, raznih bratovščin in družeb, na v sirovem tonu pisane klerikalne liste itd.

O potrebi šole in izobrazbe ne spregovori nikdar noben izmed teh. Brigajo se sicer za šolo, a ne zato, da bi jim bil na srečo pouk in omika, pač pa zato, da pride šola pod njih neomejeno oblast. Dokaz je to, ker ne vedo povedati, kako hočejo imeti šolo. To so fraze, če se vedno povdarja: šola bodi katoliška. Nekatoliških šol nimamo. Skrbno pa se izogibljejo formulirati: metodo, smoter učenja, učne knjige, izobrazbo učiteljstva in njega materijalni položaj, pravice, dolžnosti, dalje nadzorstvo šol in vpliv cerkvenih dostojanstvenikov. Sicer so nekaj omenjali od daleč in skozi varno priprto okno na II. kat. shodu. Toda javnosti ni, in če bi bila ta, potem gre ves up po vodi, da bi se vjelo kaj učiteljstva v nastavljeno past.

Še marsikatero druge okolnosti kakor: preganjanje učiteljstva, smešenje šole po klerikalnih listih, tudi že slišani izreki: Zum Kartoffelsammeln . . . „Čim manj je kmet učen, prej pride v nebesa“, pričajo nam o namenu pridobiti šolo zopet v svoje roke.

Zato je sumljivo ponujanje od klerikalne strani, „pomagati ljudskemu šolstvu v naši domovini na noge.“ Če dobimo praktične nadaljevalne šole, videli bomo, koliko se bodo ogrevali za nje klerikalci. Slednjič se prav nič ne motimo, če rečemo: Klerikalci nimajo do šole prav nobene ljubezni in nobenih dobrih namer do učiteljstva. To, da se semintja razkoračijo in pišejo o šoli in učiteljstvu, je le nekaka slaba navada in neutošljiva potreba, katero nahajamo pri starih ženicah, da se v gotovem času nekoliko sčenečajo in poklepetajo, a svet ima gluha ušesa zanje.

K. N.